

ROCZ NIK LA BUS KÍ

38

HOMOGENICZNA VERSUS HETEROGENICZNA
TOŻSAMOŚĆ PEDAGOGIKI

ROCZNIK LUBUSKI

LUBUSKIE TOWARZYSTWO NAUKOWE

**ROCZNIK
LUBUSKI
Tom 38, część 2**

**HOMOGENICZNA VERSUS
HETEROGENICZNA
TOŻSAMOŚĆ PEDAGOGIKI**

Pod redakcją
Bogdana Idzikowskiego
Mirosława Kowalskiego

Zielona Góra 2012

REDAKTOR NACZELNY

Bogdan Idzikowski

ZASTĘPCA REDAKTORA NACZELNEGO/REDAKTOR JĘZYKOWY

Ewa Narkiewicz-Niedbalec

SEKRETARZ/REDAKTOR STATYSTYCZNY

Edyta Mianowska

RADA NAUKOWA

Klaus Boehnke, Mirosław Chałubiński, Marian Eckert,
Żyvia Leszkowicz-Baczyńska, Leszek Gołdyka,
Edward Hajduk, Zbigniew Izdebski, Krystyna Janicka,
Tomasz Jaworski, Barbara Kołodziejska, Zbigniew Kurcz, Jan Kurowicki,
Janusz Mucha, Hans-Peter Müller, Kazimierz Słomczyński,
Wojciech Strzyżewski, Andrzej Toczewski, Zdzisław Wolk.

RECENZENCI

Lista recenzentów dostępna na www.1tn.uz.zgora.pl

REDAKCJA WYDAWNICZA

Aldona Reich

SKŁAD KOMPUTEROWY

Gracjan Głowacki

PROJEKT OKŁADKI

Witold Michorzewski

ISSN 0485-3083

Artykuły Rocznika są indeksowane w bazie CEJSH.

Wydanie publikacji dofinansowane przez:
Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego
Miasto Zielona Góra
Uniwersytet Zielonogórski.

© Copyright by Lubuskie Towarzystwo Naukowe, Zielona Góra 2012

Druk: „Rob-Graf” Studio Graficzno-Wydawnicze, Zielona Góra

SPIS TREŚCI

I – TOŻSAMOŚĆ PEDAGOGIKI – DYSKURS METATEORE- TYCZNY

Wstęp	9
BOGUSŁAW ŚLIWERSKI	
Pedagogika jako nauka bez kompleksów	15
ANDRZEJ RADZIEWICZ-WINNICKI	
Dominacja paradygmatów czy też wyjaśnień komplementarnych w okresie zmiany społecznej?	31
ARKADIUSZ ŻUKIEWICZ	
Transwersalizm z perspektywy pedagogiki społecznej. Integracja wiedzy wywodzonej z dorobku nauk społecznych i humanistycznych dla praktyki działania społecznego	47
PAWEŁ PRÜFER	
Edukacja i wychowanie w wyobraźni socjologicznej	59
MARZENNA MAGDA-ADAMOWICZ	
Epistemologiczny kontekst pedagogiki i jej tożsamość	73

II – INTERDYSCYPLINARNE POGRANICZA PEDAGOGIKI I JEJ SUBDYSCYPLIN

EWA MUSZYŃSKA	
Miejsce opieki we współczesnej pedagogice	91
IWONA CHRZANOWSKA	
Wiedza na temat autyzmu wśród obecnych i przyszłych pedagogów a dylemat wspólnego kształcenia i integracji w wymiarze edukacyjnym	105
WIOLETTA DANILEWICZ	
Rodzina w wyobrażeniach pedagogów i w jej rzeczywistych doświadczeniach	117
JÓZEF KARGUL	
„Kultura przemocy” a ludzie starzy	129
ALICJA KARGUŁOWA	
Poradnictwo w perspektywie biograficznego uczenia się dorosłych	141

BOGDAN IDZIKOWSKI	
Interdyscyplinarne konteksty animacji kultury	157

III – TRANSDYSCYPLINARNE INSPIRACJE METODOLOGII BADAŃ PEDAGOGICZNYCH

EDWARD HAJDUK	
Czego chciałbym nauczyć studentów studiów społecznych	171

MIROSŁAW KOWALSKI	
Nobilitowanie ideologii społecznych przy pomocy nauki (ideologizowanie nauki) – analizy i refleksje	191

RYSZARD MAŁACHOWSKI	
Historyczno-filozoficzne aspekty polemologiczne a implikacje wychowawczo-kulturowe	201

DANUTA OPOZDA	
„Jednostkowa wiedza” jako konstrukt teoretyczno-badawczy stosowany w pedagogice – zarys refleksji	215

IV – PEDAGOGIKA W PRZESTRZENI SZKOŁY WYŻSZEJ

PIOTR T. NOWAKOWSKI	
Stosunek doświadczonych pracowników akademickich do młodych adeptów nauki w ujęciu Edwarda Marczewskiego: aspekt deontologiczny	231

EWA NARKIEWICZ-NIEDBALEC, EDYTA MIANOWSKA	
Skuteczność nauczania metodologii badań społecznych studentów pedagogiki – analizy panelowe	247

ANITA FAMUŁA-JURCZAK	
Potoczność czy naukowość pedagogiki? Rekonstrukcja wiedzy studentów na temat pedagogiki	265

EDYTA MIANOWSKA	
Uniwersytet Zielonogórski na rynku edukacyjnym. Analiza wyników rekrutacji na wydział pedagogiczny w latach 2002/2003-2010/2011 ...	279

KRONIKA: JUBILEUSZ 40-LECIA ZIELONOGÓRSKIEJ PEDAGOGIKI

EWA NARKIEWICZ-NIEDBALEC, EDYTA MIANOWSKA	
Jubileusz 40-lecia Wydziału Pedagogiki, Socjologii i Nauk o Zdrowiu (WPSINOZ) Uniwersytetu Zielonogórskiego – 22-23 września 2011 r. – relacja z jego przebiegu	307

Edukacja i wychowanie w interdyscyplinarnym dyskursie. Relacja z dyskusji panelowej z okazji 40-lecia Wydziału Pedagogiki, Socjologii i Nauk o Zdrowiu Uniwersytetu Zielonogórskiego. Opracowanie Ewa Narkiewicz-Niedbalec, Edyta Mianowska (tekst autoryzowany)	327
--	-----

MARZANNA FARNICKA Nienasycenie i co dalej?	353
---	-----

WSTĘP

Tom 38, cz. 2 „Rocznika Lubuskiego” w zamyśle nawiązuje do jubileuszu 40-lecia zielonogórskiej pedagogiki, której kształtowanie się wpisane było w logikę interdyscyplinarności. Różne rodowody naukowe jej twórców/organizatorów oraz strukturalna złożoność pedagogicznych jednostek organizacyjnych środowiska zielonogórskiego stały się inspiracją do szerszej refleksji nad tożsamością pedagogiki. Refleksja ta od dawna obecna była w ogólnopolskim dyskursie naukowym, w którym zarysowały się dwa stanowiska. Pierwsze, broniące odrębności, swoistości i homogeniczności tej dyscypliny oraz drugie, akcentujące specyfikę interdyscyplinarnego, a nawet międzyobszarowego jej charakteru. Zwolennicy pierwszej koncepcji bronili tzw. „czystości” dyscyplinowej, drugiej – koniecznego wyjścia poza pułapkę zamknięcia w ciasnym paradygmacie. Oba stanowiska miały solidne zaplecze w naukowych argumentach. Szczególnie przedstawiciele pierwszego wskazywali na konieczność wspierania autonomicznej pozycji pedagogiki jako dyscypliny naukowej, co prowokowane było licznymi głosami, że pedagogika nie spełnia kryteriów określanych dla samodzielnych dyscyplin naukowych (brak jasno określonego przedmiotu badań, swoistych dla danej dyscypliny metod badawczych i rozwiniętych systemów teorii naukowych). Taka krytyka pedagogiki wzmacniała szeregi obrońców jej autonomii, pilnujących jej „czystości” dyscyplinowej. Z nieufnością odnosili się oni do przedstawicieli innych nauk, wypowiadających się w obszarze problemowym, łączonym z polem badawczym pedagogiki. Dyskurs ten trwa nadal, ale jego wektor i poziom emocji zdają się bardziej łączyć (zbliżać) strony niż antagonizować. Obecność badaczy z innych dyscyplin naukowych w subdyscyplinach pedagogicznych nie budzi już wśród pedagogów poczucia zagrożenia dla autonomii pedagogiki, a wręcz coraz częściej akcentowane są korzyści płynące z przenikania się, krzyżowania różnych paradygmatów, tworząc nową perspektywę interdyscyplinarnego oglądu pola edukacyjnego i podmiotów będących aktorami tego procesu.

Taka specyficzna interdyscyplinarność charakteryzowała zielonogórską pedagogikę w okresie 40 lat jej kształtowania się i wyodrębniania w znaczący ośrodek naukowy. W warunkach zielonogórskich dyscyplina ta wyrastała z mieszanych zespołów naukowych: socjologicznego, pedagogicznego, poli-

tologicznego, filozoficznego, a także z nauk ekonomicznych i o zarządzaniu, nauk o kulturze fizycznej, zdrowiu i kulturze symbolicznej.

Redaktorzy tomu 38, cz. 2 „Rocznika Lubuskiego” przyjęli założenie pokazania różnych pograniczy pedagogiki, jako cechy wzmacniającej jej naukową nośność i społeczną przydatność. Zamysł taki legitymizują szersze procesy, zachodzące od końca lat 80. XX wieku w przestrzeni społecznej i nauce – w tym w praktyce badawczej. Charakteryzuje je wielość, a nie jednowymiarowość; różnica, a nie homogeniczność; pluralizm paradygmatów i ośrodków myśli naukowej, a nie zamykanie w jednej koncepcji teoretycznej. To cechy życia w czasach późnej nowoczesności, rozmytej, zdekonstruowanej rzeczywistości społecznej. Tak płynną, zdecentrowaną, przechodzącą ze stanu w stan rzeczywistość społeczną może bardziej trafnie rozpoznawać nauka, która sama nie tworzy granic dla siebie, nawiązując do różnych teorii wyjaśniających, różnorodnej metodologii elastycznie dostosowanej do zróżnicowanego pola problemowo-przedmiotowego.

W przedkładanym Czytelnikowi tomie zamieszczono głównie artykuły pedagogów, ale także przedstawicieli nauk o religii, kulturze i społeczeństwie. Jest to swoisty wielogłos o pedagogice jako dyscyplinie naukowej, jej interdyscyplinarnych kontekstach, ale także autonomicznej tożsamości.

Tom składa się z czterech części. Część pierwszą, zatytułowaną *Tożsamość pedagogiki – dyskurs metateoretyczny* stanowią artykuły ukazujące metateoretyczne rozważania o kondycji pedagogiki w perspektywie filozoficznej i jej tożsamości dyscyplinowej, miejsca i roli w rodzinie nauk o edukacji, a także teksty dokonujące dekompozycji paradygmatów tworzących przestrzeń refleksji naukowej i praktyki społecznej jako tradycyjnych obszarów badań pedagogicznych. Drugą część tomu, zatytułowaną *Interdyscyplinarne pogranicza pedagogiki i jej subdyscyplin* stanowią teksty wpisane w subdyscypliny pedagogiczne i nauki pokrewne edukacji. Ukazują one zróżnicowane pole przedmiotowo-problemowe pedagogiki, nowe obszary dociekań badawczych i trwający proces redefinicji tradycyjnych zadań tej dyscypliny w świecie nowych ładów, które stawiają nowe wyzwania przed pedagogiką. W trzeciej części, złożonej z czterech tekstów, autorzy podejmują wątki filozoficzno-historycznych inspiracji dla metodologicznej orientacji badań pedagogicznych, co sugeruje tytuł *Transdyscyplinarne inspiracje metodologii badań pedagogicznych*. Część czwarta ogniskuje artykuły dotyczące dyskursu o szkołach wyższych, efektywności i barier kształcenia akademickiego, relacjonujące także wyniki badań nad skutecznością kształcenia akademickiego i geografii zainteresowań studiami wyższymi. Częściowo w ten dyskurs wpisuje się także artykuł Edwarda Hajduka, ale ze względu na znaczące inspiracje metodologiczno-metodyczne i transdyscyplinarne ujęcie

został umieszczony w części trzeciej.

Tak wyodrębnione części w sposób komplementarny, chociaż daleki od wyczerpującego, ukazują panoramę zainteresowań współczesnej pedagogiki, od metateoretycznych rozważań o niej jako dyscyplinie naukowej, ujętych na osi kontinuum – od wyraźnie określających jej granice tożsamości dyscypliny do pedagogiki jako dyscypliny o rozmytej tożsamości, nauki interdyscyplinarnej i międzyobszarowej, odwołującej się do różnych paradygmatów teoretyczno-metodologicznych. Teksty zawarte w czterech częściach ukazują zarówno praktykę uniwersytecką wspartą wynikami badań, ale nawiązując również do szerszej, pozaakademickiej praktyki społecznej, którą rozpoznaje naukowo pedagogika i pośrednio wpływa na jej kształt. Tom rozpoznaje zatem różne konteksty współczesnej pedagogiki.

Ważny wątek stanowi także kontekst zielonogórski. W kilku artykułach przywoływane są przykłady zielonogórskiego środowiska pedagogicznego oraz wyniki badań prowadzonych w tym ośrodku. Akcentem związanym z jubileuszem zielonogórskiej pedagogiki jest zamieszczona w tomie *Kronika*, na którą składa się sprawozdanie z przebiegu obchodów 40-lecia Wydziału Pedagogiki, Socjologii i Nauk o Zdrowiu Uniwersytetu Zielonogórskiego autorstwa Ewy Narkiewicz-Niedbalec i Edyty Mianowskiej oraz relacja z przebiegu dyskusji panelowej *Edukacja i wychowanie w interdyscyplinarnym dyskursie* z udziałem znaczących przedstawicieli nauk pedagogicznych, socjologicznych, filozoficznych, psychologicznych i nauk o zdrowiu. Trudu opracowania tej wielowątkowej, żywej i pełnej emocji, chociaż ufundowanej na regułach naukowych dyskusji panelowej, podjęły się także Panie Ewa Narkiewicz-Niedbalec i Edyta Mianowska, którym redaktorzy tematyczni tomu składają wyrazy uznania i szczerze podziękowania. *Kronikę* i cały tom *Rocznika* kończy tekst Marzanny Farnickiej *Nienasycenie i co dalej?*, który nawiązując do jubileuszu, a poprzez pytanie *i co dalej?* stanowi jednocześnie metaforyczną klamrę dla rozważań podjętych w tym numerze *Rocznika Lubuskiego*.

Bogdan Idzikowski
Mirosław Kowalski